

*Şeyh Hâmid-i Veli
Minberinden*

Hutbeler

Es-Seyyid
Osman Hulûsî-i Dârendevid

Nasihat
Yayımları

Şeyh Hâmîd-i Veli
Minberinden Hutbeler

3. Baskı

ISBN: 9944-5490-2-9

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı
Visan İktisadi İşletmesi
Zaviye Mahallesi
Hacı Hulûsi Efendi Cad. No:71 (44700)
Darende / MALATYA
Tel. : 0422 615 15 00 - 615 28 95
Faks: 0422 615 28 79
www.hulusiefendivakfi.org.tr
www.nasihatyayinlari.com

Grafik Tasarım ve Mizanpaj

Grafitürk Medya Ltd. Şti.
www.grafitirkmedya.com.tr
Tel: 0312 287 86 66 - 0506 876 17 17

Baskı ve Cilt

Epa-Mat Basım Yayın Ltd. Şti.
Tel: 0312 394 48 63

Tezhib
Mamure Öz

Her Hakkı Mahfuzdur
Temmuz - 2016

Es-Seyyid Osman Hulûsi-i Dârendevî (k.s)

*Şeyh Hâmid-i Veli
Minberinden*

Hutbeler

Yayına Hazırlayanlar
Prof. Dr. Mehmet Akkuş - Prof. Dr. Ali Yılmaz

Temmuz 2016

Ankara

Takdim

“Din nasihattir/samimiyettir” buyuran Peygamber Efendimiz (s.a.v) insanların irşadı ve bilgilenmeleri için tebliğ metodu içerisinde en samimi bir şekilde hitabeti kullanmıştır.

Hitabe kelimesinden türeyen “hitabet”; hutbe okuma, güzel sözler söyleme vaaz ve nasihat etme gibi anlamlara gelir. Terim olarak ise; “bir topluluğa bir maksadı anlatmak, bir fikri açıklamak, öğüt vermek, bir görüşü benimsetmek, bir eyleme teşvik etmek gibi amaçlarla yapılan güçlü ve etkileyici konuşma ve güzel söz söyleme sanatı” manasına gelir.

Âlemlere rahmet olarak gönderilen iki cihan güneşi Hz. Muhammed (s.a.v) Efendimizin Allah(c.c)’in emirlerini yaymak ve İslâm’ın güzelliklerini anlatmak için peygamberliğinin ilk yıllarında “Kureyş” kabîlesine mensup akrabalarına “Safa” tepesinde yaptığı konuşma İslâm hitabetinin ilk örneğidir. Veda Haccı’ndaki meşhur hutbesinde ise Resul-i Ekrem Efendimiz devesinin üzerinde yüz bini aşkın insana hitaben; “Allah’a iman, insan haklarına saygı ve adalet, özellikle kadın haklarının gözetilmesi, dini bağların güçlendirilerek dini kardeşliğin korunması, insanların eşitliği, Kur’an ve sünnete sarılmanın ehemmiyetini” içeren temel konulardan bahsetmiştir.

Her şeyde örnek aldığımız insanların ve yaratılmışların en üstünü, dünyaya gelmiş ve gelecek hatiplerin sertâcı Peygamber Efendimiz (s.a.v) hutbe okurken; sesini herkes duyacak kadar yükseltir, mübarek gözlerinde kırmızılık oluşur, bir orduya konuşan kumandan gibi, ciddiliği ve canlılığı ile etrafa hayat saçardı. Peygamberimiz (s.a.v)'in ruhen yaşadığı bu yüksek hâlet-i ruhiyenin etkisiyle ashab-ı kiramın gözleri yaşardı. Peygamberimizin hutbesini dinledikçe gönülleri nuru iman ile dolar, Kuran ve sünnete olan bağlılıkları, sevgi ve saygıları kuvvetlenirdi. Muhabbetullah ve mehafetullah duyguları coşardı.

Asr-ı saâdet ve Hulefa-i Râşidîn devri, Arap hitabetinin altın çağı olup, bu dönemin Hz. Peygamber'den sonraki en büyük hatipleri; başta Hz. Ali (r.a.) olmak üzere dört büyük halife idi.

İşte elinizde bulunan bu eserdeki hutbeleri irad eden, kaleme alan ve irşad metodunda insanlığa hizmeti, hitabetiyle de hayatın her safhasında gerçekleştiren; Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi (k.s) de Hz. Peygamberimizin necip neslinden, onun sulbünden ve mânevî silsilesinden olması hasebiyle nebevi hitabeti örnek olarak benimsemiş ve sergilemiş mümtaz şahsiyetlerdendir.

Şeyh Hamid-i Velî Camii'nin hatipliği, Somuncu Baba (Şeyh Hamid-i Velî) (k.s) hazretlerinin mânevî duasının bereketi ile ondan sonra "nezaret-i evkaf-ı hümayundan" padişah tuğralı beratla hitabet ile görevlendirilmiş evlatları tarafından günümüze kadar müteselsilen yapılmıştır. 1914-1990 yılları arasında yaşayan Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi; 1945 yılı ile 1987 yılları arasında Şeyh Hamid-i Velî Camii'nde imam-hatip olarak 42 yıl vazife yapmışlardır. Hulûsî Efendi'den önce bu kutsî vazife babası Hasan Feyzi Efendi tarafından yürütülmüştür.

Hasan Feyzi Efendi'ye halk arasında "Hatip Hasan Efendi" veya "Hatip Efendi" denirmiş. Bu özel ve güzel vazifeyi o da lâıykı veçhile yıllarca yapmıştır. Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi, Divân-ı Hulûsî-i Darendevî'deki şiirinin beyitlerinde;

*"Ölmeden evvel ölmek olsun daim arzun ey gönül
Nefs ü şeytanın elinden çeşmi nem-nâk olagör*

*Ey HATİPOĞLU HULÛSİ bezl-i can et dostuna
Gülme fanide anın derdiyle gam-nâk olagör “*

(Divan-ı Hulûsi-i Daredevî, s. 79)

diye nazmının yanında bir başka şiirinde ise, mânevî âlemlerden aldığı feyizle kendine verilmiş olan ihsan ve güzellikler ile hitabetin doruğunda olduğunu nazmen şöyle beyan etmişlerdir:

*“Âyet-i hüsnünü meydan-ı muhabbette yazup
Okudu mimber-i aşk üzre hatib-i ezelî”* (Divan-ı Hulûsi-i Daredevî, s. 227)

Mektûbat-ı Hulûsi-i Daredevî adlı eserinde manzum olarak yazdığı bir mektupta ise 8 yıl fahri olarak, ondan sonra da 34 yıl (toplam 42 yıl) bizzat görevli olarak yaptığı bu vazifesiyle kendini şöyle tavsif etmiştir:

*“Ulu ceddim Şeyh Hamid-i Velî'nin
Fahrî hatibiyem nûr-ı celî'nin*

*Darende'de medfun Şeyh Hamid-i Velî
Aslab-ı Resuldür evlâd-ı Ali*

*Anın ahfadından âciz Hulûsi
Şeyh Hamid-i Velî Hatibi”* (Mektûbat-ı Hulûsi-i Daredevî s.40)

Yıllarca mektuplarında kartvizitlerinde imzasının yanına “Şeyh Hamid-i Velî Camii İmam Hatibi” diye yazmıştır. Bununla da müftehir olmuştur.

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin hitabetine geçmeden kısaca hatırlayacak olursak, ecdad-ı mükerremi Şeyh Hamid-i Velî hazretleri, 1400 yılında Niğbolu savaşına nişane olarak açılışı yapılan; Bursa Ulu Camii'nde Emir Sultan'ın, Padişah Yıldırım Han'ın emrine binaen; “Zamanın Kutbu Somuncu Baba (Şeyh Hamid-i Velî) aramızdadır. Onun yanında hutbe irâd etmem terk-i edeb olur, hepimizden bu vazifeye o layıktır” buyurmasıyla ilk açılış hutbesini padişahın da fermanıyla irâd buyurmuşlardır. Hutbede Fatiha-i Şerifin 7 türlü tefsirini yapan Somuncu Baba o günkü cemaatin yüksek alâkasıyla karşılaşmıştır. Zamanın Şeyhü'l-İslâmı Molla Fenarî ise;

“Fatiha suresini şimdiye kadar hiç kimse böyle tefsir edemedi.” diyerek gerçekleri açıklayıp ondan sonra da Şeyh Hamid-i Velî’ye intisab etmişlerdir.

Somuncu Baba soyundan Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi de divan şairi, din âlimi ve mânevîyat sultanı olması hasebiyle, her konuşması hikmetlerle dolu, ilim ve feyiz saçan, şairane üslûpla âhenkli ve edebî kıymete haiz kelimeler bütünü olarak irad buyurmuştur. Kısa, özlü ifadelerle hakikati tavsiye etmiş, güzellikleri serdetmiş, Ahlâk-ı hamîdeyi anlatmıştır. Kelamıyla fiili hep aynı doğrultuda, aynı eksende olmuştur. “Peygamber nefsin arzusuna uyararak söz söylemez; onun söylediği söz, kendisine vahyedilenden başka bir şey değildir” (Necm,3-4) ayet-i kerimesinin sırrına istinaden, o yüce Peygamberin bir ümmeti, bir varisi olarak; Osman Hulûsi Efendi de Kur’anî emre uymuş, “emr-i bil ma’ruf nehy-i anil münker’i” tatbik etmiş, nefsine uygulamadığı hiçbir şeyi başkasına tavsiye etmemiştir. Ruhî seciyesinin yüksekliği ile hutbe irad ederken anlattığı şeyleri ruhunda yaşayarak hareketleri ile de etrafına tebliğini etkili bir biçimde sergilemiştir. Onun her sözü bir “hâkimin hükmü” gibi kesin kabul edilmiş, emir ve tavsiyelerine harfiyyen uyulmuştur. Onu bu yüce mertebeye ulaştıran en büyük faktör, söylediğiyle fiilinin, içi ile dışının, özü ile sözünün bir olması, Kur’an ve sünnete olan samimi bağlılığıdır.

Şeyh Hamid-i Velî Camii minberinden irâd edilen bu hutbelerin edebî kıymeti “Altının kıymetini sarraf bilir” sırrı mucibince takdire şayandır. Okuyucuların büyük bir haz ve heyecanla karşılayacağı satırlardaki bazı kelimeler Osmanlı Türkçesi, Farsça ve Arapça olmasına rağmen kelime hafsalasını geçerek gönüllere nakşolup, güzellikler olarak ortaya çıkacaktır. Sadece zahiri göz ile değil gönül gözü ve kalbî hissiyatlarla da öğrenilebilecektir. Çünkü ayet-i kerime, hadis-i şerif ve onların ziynetleriyle süslenmiş her kelime sadırlara aksedecektir.

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi’nin yıllarca okuduğu hutbelerinden Şeyhzadeoğlu Özel Kütüphanesinde bulunan orijinal nüshalarından transkribinin yapılarak bir kitap halinde herkesin istifadesine sunulma-

sını vakfımız ve şahsım adına bir vazife telakki ederek gerekli çalışmalara başlanmıştı. Allahü Teâlâ'ya hamd olsun, iznullah ve büyüklerin himmetiyle, Resul KESENCELİ'nin gayretli çalışmaları ile, mücmel bir şekilde kıymetli okuyucularla buluşmuştu.

Hutbeler kitabını yeniden düzenlemelerle yayına hazırlayan, ilim âleminin istifadesine sunan; Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ ve Prof. Dr. Ali YILMAZ beylere teşekkür ediyor, bu hizmete emeği geçenleri ve bu eseri elinde bulunduran sizleri bahtiyarlar olarak vasıflandırıyor, tebrik ediyorum.

Bu vesile ile siz kıymetli kitapseverlere sevgi ve muhabbetlerimi sunuyorum.

*Allahu Teâlâ'ya hamd ü senâlar
Resul-i zî-şana selâm duâlar*

*Şeyh Hamid-i Velî minberinden
Hakikatli sözler gayet derinden*

*Tamam oldu Hutbeler kitabı
Okuyana Mevla vere sevabı*

*Bin dört yüz yirmi yedi hicri sâl
Oldu bu eser "mahmûd-ı hisâl"*

H. Hamidettin ATEŞ
Mütevelli Heyet Başkanı

Önsöz

Hutbeleri Yeniden Yayımlarken

Hz. Peygamber (s.a.v.) hicreti esnâsında Medîne yakınlarındaki Rânûna Vâdîsine geldiklerinde Cuma namazı farz olmuş; kendileri burada ilk Cuma namazını kıldırmışlardı. İki rekat namazın yanında hutbe îrâd etmek de Cumanın sıhhatinin şartlarındandır. Peygamberimiz Medîne'deki Mescidinde önceleri bir hurma kütüğünün üzerinde, daha sonrada yapılan minberden hutbelerini îrâd etmişlerdir. Bu hutbeler gayet vecîz ve bütün müslümanların çeşitli meselelerine dair konuları ihtivâ eden metin olarak kısa anlam olarak son derece ihâtalı konuşmalarıdır.

Bugün de hutbeler müslümanlar arasında en önemli iletişim yollarından birisidir. Her hafta Cuma günleri, dünyadaki bütün camilerde, Cuma namazı sırasında hutbe okunmaktadır. Mü'minler, minberden okunan bu hutbe sâyesinde yeni yeni bilgiler edinmekte, heyecan ve dinamizm kazanmaktadır.

Müslümanların Cuma ibadetinin bir parçası olan bu faaliyeti, İslâm tarihinin bütün dönemlerinde önemsenmiştir. Hattâ hutbe siyâsî gücün ifâdesinin bile sembolü olmuştur. Ancak hutbenin en önemli tarafı öğretici ve eğitici yönüdür. İnsanlara bir şeyler öğretmek, yol göstermek, yanlış olanı düzeltmek gayreti içinde olan hatipler, bunu bir fırsat bilerek en

iyi şekilde değerlendirmeye çalışmıştır. Elimizdeki eser böyle bir niyet ve gayretle kaleme alınmış hutbeler, toplumumuzun karşı karşıya kaldığı meselelere dâir âyet, hadîs ve özlü sözlerden itinâ ile derlenerek meydana getirilmiş, üslûbu sâde, samîmî, cemâatin eğitim ve kültür seviyesi dikkate alınarak yapılmış konuşmaları ihtiva eden bir eserdir.

Uzun yıllar imâmet ve hitâbet görevi yapmış olan Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi, okuduğu hutbelere çok önem vermiştir. O, hazır hutbeleri alıp okumak yerine, her Cuma günü için hutbeyi bizzat kendisi kaleme alarak hazırlamıştır. O zaten hayâtın ve insanların içinde olduğu için, insanların ne gibi bilgilere, nasîhatlere ve yol göstermelere ihtiyacı olduğunu bilen bir kimse idi. Buna göre o hafta neyin anlatılmasını gerekli görürse, ona göre, hitab edeceği insanların anlayacağı üslup ve bilgi seviyesine göre hutbe hazırlamaya gayret ederdi. O bakımdan hutbeleri canlıdır; dinamiktir; hayatın gerçekleriyle ve onların çözüm yollarıyla doludur.

Bu özellikleri dolayısıyla daha önce yayımlanmış olan hutbeleri gözden geçirerek yeniden yayıma hazırladık. Hazırlarken metin üzerinde önemli bir değişiklik yapılmamıştır. Ancak daha önce karışık şekilde sıralanmış iken, hutbeler bu sefer konularına göre tasnif edilerek sıralanmıştır. Bu konular şöyle tesbit edilmiştir: *“İman, İbâdet, Ahlâk, Mübârek Gün ve Gece-ler, Sosyal Konular ve İslâm Büyüklerinden Hutbeler”* konu başlıklarıyla tasnif edilmiştir.

Bu baskı hazırlanırken hutbeler eski harfli ve el yazma asıllarıyla yeniden teker teker kontrol edilmiştir. Böylece birinci baskıda meydana gelen okuma hatâları giderilmiş, metindeki atlanılan kısımlar ilâve edilmiş ve bazı hutbelerin eksik kalan kısımları da tamamlanarak daha sağlam bir metin ve ciddî bir neşir elde edilmiştir. Bu arada bazı kısa hutbelerin yerine aynı konudaki daha uzun metinler tespit edilerek, eski-lerin yerine bu yeni metinler konulmuştur. Yine önceki baskıda yer alan bazı hutbelerin yerine yeni tespit ettiğimiz metinler konulmuştur. Her ne kadar hutbe sayısı değişmese de bazı yeni metinler ilâvesiyle farklılıklar meydana gelmiş bulunmaktadır.

Merhûm Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi hazretlerinin yıllar önce okumuş olduğu bu hutbelerin niçin yeniden yayınlandığı, günümüz insanlarına bu konuşmaların hitap edip etmediği gibi peşinen bazı fikirler akla gelebilir. Ancak yukarıda da kısmen temas ettiğimiz gibi konuların ele alınışı, konuyla ilgili metinlerin itinâ ile okunup özetlenerek sâde ve tatlı bir üslupla cemâate sunulması, eserin tâzeliğini koruduğu, yeniden okunduğu takdirde sanki yeni yazılmış gibi güncel olduğu hissini vermektedir.

Bu çalışmaya bizleri teşvik eden; Es-Seyyid Osman Hulusi Efendi Vakfı Mütevelli Heyet Başkanı H. Hamidettin Ateş Efendi'ye teşekkür ediyoruz.

Bu vesîleyle Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi'yi rahmetle yâd eder, geride bırakmış olduğu bu güzel eserin tüm okuyucular için hayırlara vesile olmasını temennî ederiz.

Prof. Dr. Mehmet Akkuş - Prof. Dr. Ali Yılmaz

Biyografi

Es-Seyyid

Osman Hulûsi Ateş Efendi (k.s.)

Divân'ı, Mektûbât'ı, Hutbeleri ve ölümsüz eserleriyle, bağlılarının, sevenlerinin can kulağına hakikat sesini fısıldayıp; fikrini, zikrini, zihni- ni, sohbetini ve inancını, suyun sehaveti, güneşin şefkati misali toplumun istifadesine sunmuş olan bahtiyarlardan biri de; Darendeli, Şeyhzâdeoğul- larından, Mutasavvıf, Şair, Es-Seyyid Osman Hulûsi Ateş Efendi'dir.

Yaptığı hizmetlerle gönüllerde değerli bir yere sahip, asrımızın önem- li sülûlerinden olan, Osman Hulûsi Efendi, büyük bir gönül insanı olarak göze çarpar.

Osman Hulûsi Efendi, babası Şeyhzâdeoğlu sülalesinden Hasan Feyzî Efendi vasıtasıyla Hz. Hüseyin (r.a)'e ve Hz. Peygamber (s.a.v)'e, yine annesi Fatıma Hanım kanalıyla da meşayihden Tâceddin-i Veli (k.s) vasıtasıyla Hz. Peygamber (s.a.v)'e ulaşan 36. kuşaktan asil bir "Sey- yid"dir. 12. kuşaktan da "Somuncu Baba" namıyla ma'rûf Şeyh Hamîdüd- din-i Veli (k.s)'nin torunudur.

Muhammed Mustafâ'dır cedd-i pâki

Hulûsî bunların hep pây-ı hâkî

şeklindeki mısraları onun nesli pâkini ifadesidir.

Osman Hulûsi Efendi'de küçük yaşlarda olgunluk belirtilerine örnek olarak şöyle bir olay nakledilir: "Bir gün yolculuk esnasında babasının 'Oğlum, bir dal kes de bana ver' demesi üzerine, Osman Hulûsi Efendi defalarca bir ağaca yaklaşmış, o ağacın Allah'ı zikrettiğini görünce kesememiştir. Babaları da 'Gel evladım, anlaşıldı, sen o dalı kesemeyeceksin' demiştir." Daha küçük yaşta bile Allah'ı zikreden dalı kesemeyecek kadar olgun bir imana sahip olan Osman Hulûsi Efendi güzel ahlâkı, ilmi ve ilahî aşkı her şeyin üstünde tutmuştur.

Küçük yaşlarda sohbet meclislerine de devam eden Osman Hulûsi Efendi, kemalâttaki fevkalade halleriyle etrafındaki insanları hayretler içerisinde bırakmış, zamanla toplum içinde sayılan ve sevilen bir şahsiyet olmuştur. 1952 yılında vefaat eden Darendeli âlim ve şair Korkmaz Hafız Hulûsi Efendiyi şöyle tarif ediyor:

*Hazret-i Hakk bu asırda seni sultân etmiş
Hüsn-i ahlâkı Hulûsî sana ihsân etmiş*

*Almadın gerçi zâhir hocasından dersi
Okutup ilm-i ledünn fâiku'l-akrân etmiş*

*Nûr-ı vechinde yazılmış budur evlâd-ı Nebî
Cân gözüyle okuyanlar, seni cânân etmiş*

*Hâl-i hazırda Fuzûlî'liği tevfiik kılıp
Şiir inşâd ile de kâmil insân etmiş*

*Fazlını, kadrini takdîr edemezler nâdân
Zâhiren insân iseler ma'nâda hayvân etmiş*

*Kim severse seni cândan, o efendim mü'min
Seni rencîde eden münkiri Süfyân etmiş*

*Çok şükür Rabb'ime, cândan severim sıdk ile ben
Bu atâyâyı bana Hâlık-ı Yezdân etmiş*

*Hakk'a binlerle şükür Dârende'yi ihyâ etti
Ehl-i tevhîdin içinden, seni kumandan etmiş*

Seni vasfetmeğe Korkmaz'da liyâkat ne gezer

Sana karşı muhabbet anı gûyân etmiş

1945 yılına kadar Somuncu Baba Camii İmam Hatipliği görevini devam ettiren Es-Seyyid Hatip Hasan Feyzi Efendi, Darende'deki tifo salgınına yakalanarak 1945 yılında âlem-i cemale intikal eylemişlerdir. Şeyh Hamid-i Veli Camii İmam-Hatipliği görevini bu tarihten itibaren 1987 yılına kadar Osman Hulûsi Efendi devam ettirmiştir.

Kendisi de ilim sahasında fetvaya muktedir bir seviyeye erişmiş ve verilen vehbî ilimle de bütün ilimlere vakıf olmuştur. Bu hasletlerle şeriat, tarikat, hakikat ve ma'rifet ilimlerinde derinleşmiştir. Çevresindekilerin anlattıklarına göre; *"hüsn-i ahlâk, her kemâlin fevkindedir"* diyerek bu sözü kendilerine düstur edinmiş ve daha büluğ çağına gelmeden kendisi de güzel ahlâkın timsali olmuştur. Daha o zamanlar müşahade makamına erişmiştir.

Babasının gayretleri ve kendi çabasıyla Arapça, Farsça ve edebiyat bilgisini ilerletmiş; bunları da şiirlerinde usta ve ahenkli bir üslup ile kullanma seviyesine gelmiştir. Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi ilme ve ilim adamlarına gereken önemi ve ilgiyi gösteren bir zât idi. İlim öğrenmeye ve kitaba olan merakı, onun çevredeki kitaplarla ilgilenmesini sağlamıştır. Bir defasında Darende'deki bir leblebicinin kıymetli bir kitabın yapraklarını satış için külah olarak kullandığını görünce, onu almak istemiş ve cebinde yeterli para olmadığını fark edince, hemen evine dönmüş, kıymetli bir eşyasını satarak kitabı satın almıştır. İşte bu olay da onun ilme, kültüre, irfana olan tutkusunu gösterir. Yeri ve zamanı gelince evindeki eşyalarını bile satarak elde ettiği kitaplardan *"Hacı Hulûsi Ateş, Şeyhzâdeoğlu Özel Kitaphı"*nı kurarak, önemli bir kültür hazinesi meydana getirmiştir.

Gençliğinde başlayan, ömürlerinin sonuna kadar devam eden insanlığa hizmet anlayışı, vefatından sonra da evlatları ve gönül dostları tarafından sürdürülmektedir. Bütün bu âmiller Osman Hulûsi Efendi'nin kemal sıfatının zirvelere çıkmasına sebep olmuş, rıza, verâ ve takvâ bütün incelikleriyle tâ çocukluk ve gençlik yıllarında şahsında tekemmül etmiştir.

Daha gençlik yıllarında beldesinin her türlü problemi ile ilgilenmiş, bizâtihi kendi gayretleriyle elektrik, su, köprü ve yol gibi hizmetlerin yapılmasında öncü olmuş ve gayret göstermiştir.

Çocukluğu ve gençliğinde çok iyi bir güreşçi ve yüzücü olduğu söylenen Osman Hulûsi Efendi, babası tarafından geçimini temin etmesi için bir marangoz yanına çırak verilmiş, burada Şeyh Hamîd-i Veli Camii'nin çatısını bizzat yapacak derecede ağaç işçiliği hünerini geliştirmiştir. Ayrıca özel kütüphanesindeki kitapları bizzat ciltleyecek kadar mahir bir ciltçi ve iyi bir şirâze örücüsü idi. Mühür kazımak, matbaacılık, dizgi, baskı gibi o zamanın önemli sanatlarında yatkın ve hünerli olduğu bilinen Osman Hulûsi Efendi'nin sanatkâr bir kişiliğe, ince bir ruh yapısına ve iyi bir estetik anlayışa sahip olduğu anlaşılmaktadır. Onun bu hünerini, Hz. Peygamber (s.a.s)'in şu hadisine bağlılığının bir tezahürü olarak yorumluyoruz.

Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *"Hiç kimse el emeğiyle yediğinden daha hayırlı bir şey yemez. Allah'ın Nebisi Davud (a.s.) kendi el emeğinden yedi."* (Buhârî, Buyû', 15.) İşte Hz. Muhammed (s.a.v)'e olan teslimiyetinin tezahürü. Hem Hz. Rasulullah (s.a.v)'in soyuna mensup bir zatın hiç kimsenin artığına muhtaç olmadan yaşaması gerektiğinin işareti; hem de kendilerinin toplum hayatından kopuk değil, içtimâî hayatla iç içe bir irşad anlayışına sahip olduklarının bir göstergesi şeklinde düşünmek gerekir.

"Allah indinde amellerin en hayırlısı az da olsa devamlı olanıdır. (Peygamber de) bir işi yaparken tam yapardı" (Ebû Dâvud, Tatavvu', 27.) hadisindeki manaya uygun olarak, Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi, söylediğini güzel söylemiş, yaptığını güzel ve tam yapmış, baktığına güzel nazar etmiş, böylece çevresinde hâli, kâlf ve nazarı ile gittikçe genişleyen bir sevgi ve hizmet halkası oluşmuştur.

Dolu ve meşakkatli bir hayat süren Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi, hayatları boyunca İslâm'a kuvvetle yapışmış, ondan taviz vermemiştir.

Daha çocuk denilecek yaşta iken, Tarikat-ı Nakşibendiyye meşâyihlerinden İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak Efendi (k.s)'ye intisab etmiş ve bu maneviyat üstadının hizmetinde bulunmuştur. Mürşidi de onu

çalışkanlığı, ahlâkı, fazileti, anlayışı ile zaman zaman takdir etmekten geri durmamıştır.

2 Ağustos 1969'da irtihâl eden İsmail Hakkı Toprak (k.s) Efendi'nin birçok sohbetinde işaret buyurmasıyla manevî irşat vazifesini Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi yürütmeye başlamıştır. Hatta İsmail Hakkı Efendi (k.s)'nin cübbe, gözlük, asa, saat, nüfus cüzdanı gibi birçok şahsi eşyaları da muhafazası için aynı zamanda manevî vârisi olması hasebiyle Hulûsi Efendi'ye intikal ettirilmiştir. Manevî değer arzeden bu kıymetli eşyalar H. Hulûsi Ateş şeyhzadeoğlu Kitaplığında özel bir bölmede muhafaza edilmektedir. Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Nakşibendî'nin Hâlidî Mürşididir.

Osman Hulûsi Efendi, Hacı Naciye Hanımla 19.02.1938 tarihinde evlenmişlerdir. Elli iki yıl süren bu mes'ud izdivaçdan geriye çok güzel hatıralar kalmıştır. Osman Hulûsi Efendi'nin muhterem zevceleri Hacı Naciye Hanım; 1940'lı yıllarda bütün memleketin yokluk içerisinde olduğu günlerde bile Müslüman-Türk ailesinin kadirşinas, misafirperverlik, cömertlik örneğini gösterip bütün güçlüklerle, zorluklara karşı fedakârlıkta bulunarak her türlü hizmete büyük bir iştiyakla gönül vermiştir. Böylelikle de Osman Hulûsi Efendi'nin hitabıyla "*Hacı Hanım*" binlerce gönül dostlarının da "*Hacı Vâlidesi*" olmuşlardır. Genelde tarihe baktığımızda önder şahsiyetlerin, ailesi, akrabaları ve etrafındakilerle tam bir uyum hâlinde oldukları görölr.

Osman Hulûsi Efendi'nin, on tane evlatları dünyaya gelmiştir. Bunlardan beş tanesi erkek, beş tanesi de kız çocuğudur.

Çocukların hepsinin doğum tarihlerini cep defterine gün, ay ve yılıyla ayrı ayrı kaydederken "*Yavrucuğum.....veladeti*" ibaresini kullanan Osman Hulûsi Efendi evlatlarına karşı çok merhametli ve latif davranmıştır.

Hepsinin İslâm'a uygun yetişmeleri için ellerinden gelen tüm çabayı sarfetmiştir. Hatta çocuklarına Kur'an-ı Kerim okumalarını bizâtihi kendisi öğretmiştir. Dinî bilgilerini ikmal etmelerini sağlamıştır. Kız çocuklarını eve gelen hanım misafirlere, erkek evlatlarını da erkek misafirlere hizmet hususunda yönlendirip yetişirmiştir.

Çocuklarından ikisi doğduğunda, ikisi 1986 yılında geçirmiş oldukları bir trafik kazasında, bir kızı 1995 yılında, bir diğer oğlu da 2006 yılının mart ayında vefat etmişlerdir.

Osman Hulûsi Efendi'nin 14 Haziran 1990 tarihinde vefatından sonra Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Genel Başkanı olarak yürütülecek hizmetler H. Hamideddin Efendi'nin uhdesine tevdi edilmiştir.

H. Hamideddin Efendi, Osman Hulûsi Efendi'nin arzu ettiği, ancak hayatta iken gerçekleştiremediği bir çok eseri kısa bir zaman içerisinde gerçekleştirmiştir. Vakıf hizmetlerinin yaygınlaştırılması, her türlü sosyal faaliyetin genişletilmesi için gayretler göstermiştir.

1914'te başlayan hayat yolculuğu 1990'da sona ermiş, 76 yıllık ömründe bir insanın yapması hayli güç işleri başararak gerçek âlemine göçmüş; geride büyük eserler bırakmış, sadaka-i cariyeler ihdas etmiş; bugün olduğu gibi kimbilir ilerde daha nice hayırlı işlere vesile olacak hizmetlerin temelini atmıştır.

O, gönlünü Allah sevgisiyle doldurmuş ve bu sevginin, insanı gerçek manada sevmekten geçeceğine inanmıştı. İnsanı sevmenin; insanı insan olma şuuruna sahip olgun birer kişi hâline getirmekle, kemal sahibi yapmakla, ilim ve irfan ehli olmasını sağlamakla mümkün olacağına âdeta iman etmiş bir kişiydi. O hayatının büyük bir bölümünü ilme, irfana adanarak, bizzat insanı eğiterek geçirmiş; Hak rızasını ilim, irfan ve irşad da arayıp bulmuş bir bilge kişiydi. Çok sayıda ilim ve irfan hizmetinde bulunmuştu. Bu işlere verdiği önemin bir belirtisi de kendisinden sonra da onun eğitiminden, rahlesinden, dersinden meşk almış kişilerin onun yolundan gitmiş olmalarıdır. Onlar onun istediği şekilde şu anda olduğu gibi ilerde de nice ilim ve irfan yuvaları kuracak ve onun ruhunu şâd edeceklerdir.

En büyük cihad olan nefisle mücadeleye mutasavvıflar büyük bir önem vermişlerdir. Tasavvufta kişilerin fert fert eğitimi ve terbiyesi çok önemlidir. Bu iş ise en başta nefis terbiyesiyle mümkündür.

Gerçek ilim, gerçek irfan kişiyi Allah'a, Yaratan'ına götürmeli; O'nu bilmek de O'nunla olmayı gerektirmelidir. "Olmuşdur" redifli gazelindeki şu beyitte Hazret, bu hususu dile getirmektedir:

*Sana ârif olan ilm ile irfânı n'ider sensiz
Senin lütfunla dil-gûn olduğum irfânım olmuşdur*

İlim, irfan ve hakiki ilim Hak mektebinden okunmalıdır. Burada okuyan da fenâfillah mertebesine yükselir. İlim-irfan tahsil etmeyenlerin sonu hüsrandır; dosttan, meclisten ayrı kalmaktır. Gerçek ilim aşkla olur, aşk okumakla bitmez, bilmekle de tükenmez. Allah âşıkları aşk kitabını okudukça ilim erbabı olurlar. Cehâlet, genel manada insanı inkara kadar götüren bir hastalıktır. İlim ve irfan ehli olmayan kişi ne olursa olsun faydalı olmayacak, gayretleri boşa gidecektir. İlmi ile mağrur olanların Hakk'ı tanımaktan gafil olacaklarını Es Seyyid Osman Hulûsi Efendi çeşitli mısralarında dile getirmiştir.

Kur'an ve sünnete göre iyi insan, insanlara faydalı olan, onlara güzel davranan, salih amellerde bulunan; bütün davranışlarında doğruluktan ayrılmayan; insanlara iyiliği emredip, kendisini unutmayan; kötülüğü iyilikle savan; kendisi için istediğini, kardeşi için de arzulayan; kendi kusurlarıyla meşgul olup, başkalarının dertleriyle ilgilenen, kimsenin gönlünü kırmayan ve kırılmayan bir kimse düsturunu hayatına nakşeden Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi, Divân'ında bu hususu Yunus'u hatırlatan şu mısralarla anlatılmıştır:

*Sakin nefsine uyup bir cân incitmeyesin
Hüsn ü edebi koyup, bir cân incitmeyesin*

*El ile döğseler de dil ile söğseler de
Bin kez incitseler de bir cân incitmeyesin*

*Hepsi kardeşlerindir yolda yoldaşlarındır
Hâlde hâldeşlerindir bir cân incitmeyesin*

*Beyhûde cânın sıkıp insanlığından çıkıp
Dil Ka'besini yıkıp bir cân incitmeyesin*

Aşk; candan geçmek, dünyayı, gönülden çıkarmak, posttan dosta, gülden küle yönelmektir. Kısaca Hakk'ın gerçek kulu olmaktır.

Osman Hulûsi Efendi, bu teslimiyeti şu mısralarıyla veciz bir tarzda anlatmıştır:

*Gönül cândan geçer, yârdan geçilmez
Cihâmı terk eder yârdan geçilmez
Şol Edhem oğlunun ettiği gibi
Kamu vardan geçer yârdan geçilmez*

*Eğer yâr oldun ise sen o yâra
Ko gayrı kâr u var yârdan geçilmez.*

Osman Hulûsi Efendi, tebliğ için bir vasıta olarak kullandığı şiir ile tesirini daha devamlı ve müessir kıldığı gibi, vezni ve formlarıyla artık sonu geldi denilen klasik edebiyatımızın, her türlü menfiliklere rağmen günümüzde de yaşayabileceğini bilfiil ve olanca kuvvetiyle ortaya koymuş, bunun da en iyi şekilde İslâm kültürüne hakkıyla vakıf olmakla ve tasavvufu bilmekle, hatta yaşamakla mümkün olabileceğini bizlere göstermiştir. Divânı son devrin en mühim eserlerindedir.

Divân-ı Hulûsî-i Dârendevî her bakımdan edebiyatın mahsulleri içinde ele alınacak özelliklere ve değere sahiptir.

Çoğunluğu aruzla yazılmış ve gazellerden ibaret şiirlerin meydana getirdiği Divân-ı Hulûsî-i Dârendevî'de hece ile yazılmış 60 kadar manzume ile on kadar müstezadın da yer aldığı görülmektedir. Bunlar arasında aruzla yazılmış ve aşktan bahseden gazellerde Fuzulî ve Niyaz-i Mısırî ifade ve edası, hece ile yazılmış olanlarda ise Yunus Emre tesiri açıklıkla görülmektedir. Bu bakımdan Osman Hulûsi Efendi'yi günümüzde bir Yunus muakkibi saymak mümkündür. Hatta bu vadide daha çok eser vererek, daha başarılı manzumeler ortaya koymuş ve bilhassa günümüz nesillerinin karşı karşıya olduğu, eski kültürümüzle aramıza yerleştirilmiş olan dil engelini aşması yolunda da diğer kıymetli faaliyetleri gibi pek semereli himmetleri olmuştur.

İşte Tasavvufî Türk Edebiyatı çerçevesinde yazdığı şiirlerini "Divân-ı Hulûsî-i Dârendevî" adıyla bir araya getiren Es-Seyyid Osman Hulûsi

Efendi, bizzat kendisinin gözetiminde, Muhyiddin Tütüncü'ye Arap harfleriyle kaleme aldırmıştır. Sonra bu eserin geliriyle Darende'ye 200 yataklı bir hastane yapılması için, eserin birinci baskısı 1986 yılında, İstanbul'da XIII+351 sayfa hâlinde basılmıştır. Daha sonra da 1997 yılında bir komisyon tarafından hazırlanarak iki cilt hâlinde vakıf yayını olarak bastırılmıştır.

İkinci baskıyı Yard. Doç. Dr. M. Muhsin Kalkışım, Arş. Gör. Lütfi Alıcı, Arş. Gör. Ahmet Yenikale'den oluşan komisyon yayına hazırlamıştı.

Dîvânın 3.baskısı Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Mehmet Akkuş ve Prof. Dr. Ali Yılmaz tarafından yayına hazırlanmıştır.

Eserin orijinal el yazma nüshası H. Hulûsi Ateş, Şeyhzadeoğlu Özel Kitaplığı'ndadır.

Mektûbât-ı Hulûsî-i Dârendevî ömrü boyunca ilim tahsil edip, irşad hizmetini kendisine yol olarak seçen Osman Hulûsi Efendi'nin mektupları bu konunun son örneklerindedir.

Şeyh Hamid-i Veli Camii Minberinden Hutbeler adlı eseri; Osman Hulûsi Efendi'nin, 1945 yılında babasının vefatından sonra başlayıp 1987 yılında emekli oluncaya kadar sürdürdüğü 42 yıllık imam hatiplik görevi çerçevesinde îrad etmiş olduğu hutbeleri kapsamaktadır.

İrşad vazifesinin yanı sıra sosyal faaliyetleri ve yaptırdığı eserlerle tanınan Osman Hulûsi Efendi Şeyh Hamid-i Velî Camiî imam ve hatipliği sırasında yazarak irâd etmiş olduğu hutbeleri sosyal hayatın her yönüne hitap edecek derecede konu zenginliği ve muhteva genişliğine sahiptir. Osman Hulûsi Efendi hutbelerini Osmanlı Türkçesiyle (Arap harfleriyle) yazmıştır.

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi hutbeleri kendine mahsus rik'a el yazısıyla kaleme almıştır. Hutbelerin yazımında akıcı bir üslup kullanırken kelime yazımlarına çok dikkat etmiştir. Bazı kıssa veya hitapları alırken ilk kısmını yazmış diğer bölümünü ezbere bildiği için kaleme almamış fakat irâd etmiştir. Ayrıca bâzı hutbelerini mükerrer olarak okumuştur.

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi, kâğıda ve kaleme o kadar önem vermiş ki, yazmış olduğu kağıdı hiç bir zaman çöpe atmamış bir yenisi yazdığı halde bir öncekini saklamıştır. Kâğıdı ve kalem ve mürekkebi mukaddes saymış ve saygı göstermiştir. Hâlen karalama yazdığı yazılar parça kâğıtlar halinde bulunmakta arşivimizde saklanmaktadır. Osman Hulûsi Efendi, hutbeleri kaynaklara dayanarak kendi düşüncesi içerisinde kaleme aldığı gibi Ahmed Hamdi Akseki'nin Yeni Hutbelerim adlı eserinden, Diyanet İşleri Reisliğinin Osmanlıca-Türkçe Hutbelerinden ve Diyanet İşleri Başkanlığından gönderilen hutbelerden de faydalanmıştır.

Bu eserin birinci baskısı, Resul Kesenceli tarafından hazırlanıp, 2000 yılında neşredilmişken; ikinci baskısı, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyelerinden; Prof. Dr. Mehmet Akkuş ve Prof. Dr. Ali Yılmaz tarafından yeniden gözden geçirilerek, düzenlenerek yayına hazırlanmıştır.

Bu eserler 1986 yılında kendi adıyla kurmuş olduğu Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı tarafından neşredilerek, insanlığın istifadesine sunulmuştur.

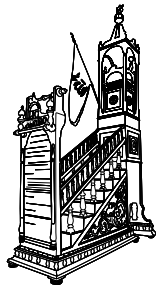
Bibliyografya

- Akgündüz, Ahmed, **Arşiv Belgeleri Işığında Somuncu Baba ve Neseb-i Âlîsi**, Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1992.
- Akgündüz, Ahmet / Öztürk, Said / Baş, Yaşar, **Darende Tarihi**, Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2002.
- Akkuş, Mehmet, **“Osman Hulûsi Efendinin Mektubâtı”**, Somuncu Baba ve Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Sempozyum Tebliğleri, Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Yay., Ankara, 1997.
- Aksoy, Hasan, **“Osman Hulûsi Efendi Hazretlerinin İlme Verdiği Değer ve Önem”**, Somuncu Baba ve Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Sempozyum Tebliğleri, Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Yay., Ankara, 1997.
- Alıcı, Lütfi, **İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak Efendi Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri**, Somuncu Baba Araştırma ve Kültür Merkezi Yay., Ankara, 2001.
- Ateş, Es-Seyyid Osman Hulûsi, **Dîvân-ı Hulûsi-i Dârendevî** (Hazırlayanlar: M. Muhsin Kalkışım/Lütfi Alıcı/Ahmet Yenikale), Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 1997.
- Ateş, Es-Seyyid Osman Hulûsi, **Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî**, 1. Baskı, İstanbul, 1986.
- Ateş, Es-Seyyid Osman Hulûsi, **Mektûbât-ı Hulûsi-i Darendevî**, (Haz. Mehmet Akkuş), Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Yayınları, Ankara, 1996.
- Ateş, Es-Seyyid Osman Hulûsi, **Seçme İlahiler (Cep Dîvânı)**, 5. Baskı, Somuncu Baba Araştırma ve Kültür Merkezi Yay., Ankara, 2002.
- Ateş, Es-Seyyid Osman Hulûsi, **Şeyh Hamid-i Veli Minberinden Hutbeler** (Haz. Resul Kesenceli), Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Yayınları, Ankara, 2000.
- Cebecioğlu, Ethem, **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, Rehber Yay, Ankara, 1997.
- Devellioğlu Ferit, **Omanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi, Ankara, 2000.
- Eraydın, Selçuk, **“Merhum Hulûsî Ateş’in Edebi Cephesi”**, Somuncu Baba ve Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Sempozyum Tebliğleri, Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Yay., Ankara, 1997.
- Güngör, Zülfikar, **“Hulûsi Darendevî Dîvânında Hz. Muhammed”**, 21 Haziran 2003

III. Darendе Somuncu Baba Hulûsi Efendi Kùltür Etkinlikleri Tebliğ Metni.

- Pakalın, M. Zeki, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, M.E.B. Yay., İstanbul, 1993.
- Pala, İskender, **Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü**, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2000
- Palakoğlu, İsmail, Çağımız Mutasavvıflarından Es-Seyyid Osman Hulûsi Ateş'in Hayatı Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara 1998.
- Palakoğlu, İsmail, **"Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin Edebi Cephesi"**, Somuncu Baba Dergisi, Yıl: 2, Sayı: 6, Eylül 1995.
- Palakoğlu, İsmail, **Gönüller Sultanı, Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi**, Visan Yay. Ankara 2005.
- Sağlam, Raziye, **Gülşenin Solmayan Gülü**, Nasihat Yay., Ankara 2006.
- Sağlam, Raziye, **Gül Kokusu**, Nasihat Yay., Ank, 2006.
- **Sahabeden Günümüze Allah Dostları**, Şule Yayınları, İstanbul 1994.
- **Somuncu Baba, Hulûsi Efendi Kùltür Etkinlikleri**, (Yay. Haz.: Musa Tektaş), Somuncu Baba Araştırma ve Kùltür Merkezi Yay., Ankara 2001.
- Sundal, Fatma, **"Tarih ve Toplumsal Bilinç Önünde Hulûsi Efendi"**, Somuncu Baba ve Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Sempozyum Tebliğleri, Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Yay., Ankara 1997
- Şeyh Hamid-i Veli (Somuncu Baba), **Tuhfetü'l İhvan 40 Seçme Hadis-i Şerif Meali-İzahı** (Terc. M. Şeyhmus Alkaç), Yaylacık Mat., İstanbul, 1977.
- Tektaş, Musa, **Bülbülün Kırk Türküsü**, Somuncu Baba Araştırma ve Kùltür Merkezi Yayınları, Ankara, 2001.
- Tektaş, Musa, **Muhabbet Gülleri**, Nasihat Yay., Ank, 2006.
- Uludağ, Süleyman, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Marifet Yay, İstanbul, 1995.
- Yeni Tarama Sözlüğü, (Haz: Cem Dilçin), Ankara, 1983.
- Yılmaz Mehmet, **Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözcükler**, İstanbul, 1992.

İMAN

Birinci Hutbe

“... Allâh’a ve âhiret gününe hakkıyla inanıp salih amel işleyenler için Rableri katında mükâfatlar vardır. Onlar için herhangi bir korku yoktur. Onlar üzüntü çekmeyeceklerdir.” (Bakara, 62.)

Muhterem Cemâat-i Müslimîn!

İnsan denilen cevher-i zî-kıymet, vatan-ı aslîsi olan âlem-i ceberût ve ervâh-ı mücerrededen teb’îd ve tağrîb edilmiş bir garîb-i zârdır ki, kendisine hemîşe giryân ve figân yakışır. Husûsiyle gecelerde sîne-i sûzân ile nâlân, çeşm-i hûnbâr ile giryân olarak garîk-ı lücce-i hûnîn ve müstağ-rak-ı girdâb-ı âh u enîn olmalıdır.

Peygamberimiz (s.a.v) efendimiz hazretleri buyuruyorlar ki: *“Bir kimse Allâh’ı ansa da havfu’llah dolayısıyla gözleri yaş saçarak yeryüzüne isâbet etse, yevm-i kıyâmette Cenâb-ı Hudâ onu muazzeb kılmaz.”*

Diğer bir hadîsinde de yine: *“Haşyetu’llah’tan nâsî bükâ, nârdan necâttır. Haşyetu’llah’tan nâşî ağlayan kimse nâra girmez.”* buyuruyor. Hatta rûz-ı pür-sûz-ı cezâda müstehîkk-ı zuhûl olan bir kimse şehâdet-i a’zâ sebebiyle cehenneme sevk edilirken bir mu-yi müjgân bi’l- istîzân, *“Yâ Rab, bu kul dünyâda iken havfın dolayısıyla ağlayarak beni garîk-ı âb-ı hunîn etti idi.”* diyecek. O gün kalbinin şehâdetiyle şahs-ı mezkûrun dâhil-i cinân olacağı rivâyet ediliyor.

Hazret-i Ali kerreme'llâhu veche ve radiya'llâhu anh efendimiz bir gün hutbelerinde: *"Ey Allâh'ın kulları mevtten sakınınız, mevtten fevt yoktur, durursunuz tutar, kaçarsınız yeter. Mevt nâsiyenizde değildir. Necât arayınız, necât arayınız! Hem tecessüs-i mezkûrda acele ediniz. Zîrâ arkanızda bir tâlib-i hasîs vardır ki, kabirdir. Mütenebbih olunuz ki, kabir cennet bahçelerinden bir bahçe veyahut cehennem çukurlarından bir çukurdur. Âgâh olunuz ki, kabir her gün üç defa tekellüm eder. Ve ben beyt-i zulmetim hâne-i vahşetim, kurtlar eviyim der. Mütenebbih olunuz ki, o günün arkasında daha şiddetli bir gün vardır. O günde küçükler ihtiyâr, büyükler sekrân olur, süt emziren her bir kadın kendi çocuğundan zuhûl ve gaflet, her bir zât-ı haml olan kadın da vaz-ı haml eder.*

Nâsı sarhoş görürsün, halbuki sarhoş değil, velâkin Allâh'ın azâbı şiddetlidir. Mütenebbih olunuz ki, o günün verâsında daha şiddetli bir gün vardır. O günde harâreti şedîd, ka'rı ba'îd, zîneti hadîd, suyu sadîd, rahmet-i hak nâ-bedîd olan nâr-ı cehennem vardır." buyurdularında ashâb-ı kirâm hüngür hüngür ağlaştılar. Sonra Hazret-i İmam, *"Agâh ve mütenebbih olunuz ki, O günün verâsında muttakîlere hazırlanmış ayna semâvât ve arza müsâvî olan cennet vardır. Hazret-i Allâh, bizi ve sizi cennete idhâl, cehennemden halâs buyursun"*, buyurdular.

Azîz Cemâat! Bakın haşyetu'llâh'ın ekâbir-i ümmette de ne vecihile zuhûrunu ve Allâh'a karşı tazarru'âtın âdâbını şu menkıbe bize ne güzel beyân ediyor:

Lisân-i Esmâ'î'den mervîdir ki, bir gece berâ-yı tavâf çıkmıştım birden bir sadâ-yi hazîn ve bükâ-i âh u enîn işittim, ta'kîb ederek sâhib-i bükâyı buldum ki, bir gulâm-ı mehveş ve hûb-manzar, astâr-ı Ka'be'ye sarılarak Cenâb-ı Müteâl'e nâz u niyâz ile şöylece duâ ediyordu: *"Ey büyük ma'bûdum, mendûmun uyûnu gâib, ziyâ-i nücûm zâhir oldu. Sen Hayy u Kayyûm olan Melik-i müteâlsin, ebvâb-ı selâtin kapanarak hâcibleri ta'yîn edildi. Senin dergâhın sâillere açıktır. İlâhî, ben de bir sâil-i âil, abd-i âbık u âilim müznib-i hâifim."* hitâb ediyordu.

Şu beyitleri inşadan sonra:

Ey zulmetteki muztarrın duâsını mücîb

Ey darr u belvâyı kâşif olan Allâh

Beytin etrâfındaki ashâb-ı uyûn, uyudu ve uyandı. Ey Hayy u Kayyûm, Sen uyumazsın. Ey Rabbim, Mevlâm! Sana duâ ve ricâ ediyorum Beyt-i Harâm hürmetine gözlerimden dökülen yaşlara acı. Sen Gafûrsun, benim için mağfîret bağışla, sonra ey cûd u kerem sâhibi beni avf eyle. Eğer afvını zelevâ sâhibi ricâ etmezse âsîlere ni'metleri kimse ihsân etmez. Başını kaldırıp; *“Ey ma'bûdum itâat ettim ise, senin tevfiik ve hidâyetinle olduğu için sana minnettârım, cehâletim dolayısıyla yaptığım hatâlar aleyhime hüccettir. Ey ma'bûdum ve mescûdum! Günahlarımı avf et ve beni dâr-ı kerâmetinde Resûl-i habîbin Hazret-i Muhammed'in müşâhedesinden mahrûm etme.” dedi ve bayılarak yere düştü. Yanına yaklaşıarak vech-i enverlerine baktım ki, vâris-i hânedân-ı nübüvvet, ziyâ-yı çerâğ-ı ümmet, ciğer-pâre-i Habîb-i Kibriyâ ve vak'a-dide-i dilsûz-i Kerbelâ, Zeynelâbidîn bin Hüseyin bin Ali -radiya'llâhü anhümdür. Vech-i mukammer ve re's-i mutahharlarını der-âğûş edip zülf-i muattârlarından bû-yı nâfe istişmâm ettim. Ve ahvâline terahhumen ağlamaya başladım. Bir zaman sonra gözlerini açarak ma'rız-ı itâbda, “Beni Mevlâ'mın zikrinden işgâl eden gecedir.” dedi. Dedim ki, ağyâr değil, köleniz Esmâî'dir. Fakat bu bükâ ve haşyetin sebebi nedir? Halbuki siz hânedân-ı nübüvetsiniz? Hazret-i imam oturarak Ey Esmâî! Cenâb-ı Cebbâr buyurmadı mı? Ey Esmâî! Cennet, mutakîler için ihzâr edilmiştir, abd-i Habeşî iseler de. Cehennem âsîler için yaratılmıştır, her ne mikdâr şerîf-i kureyş iselerde.” buyurdu.*

Allâh (c.c) zülcelâl cümlemizi hulûs-i kalb ile kendi kapısına yönelen ve rızâ-i ilâhîsini tahsîle çalışan zümre-i sâlihîne ilhâk buyursun.

İkinci Hutbe

“Muhakkak ki Allâh; adâleti, iyiliği, akrabâya yardım etmeyi emreder, çirkin işleri fenâlık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.” (Nahl, 90.)

Muhterem Cemâat-i Müslimîn!

Ahlâk-ı İslâmiyyemize nazaran en büyük hayır rızâ-yı ilâhîdir, muhabbet-i ilâhyedir. Aşk-ı ilâhîden mütehasıl lâhûtî bir istiğrâka mazhariyettir. Bunlar birer hayr-ı a'lâdır. Müslümanlar için asıl ahlâkî mefkûre, hayâtî gâye de bunlardan başka değildir.

Fazîlet pek âlî bir haslettir. Ahlâkî vazîfelere riâyetten mütehasıl nezîh bir melekedir.

Bütün fazîletlerin membaı hikmet, adâlet, semâhat, tahâretten ibârettir. Bu dört fazîlete fezâil-i asliyye denir. *“Muhakkak ki Allâh; adâleti, iyiliği, akrabâya yardım etmeyi emreder. Çirkin işleri fenâlık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.” (Nahl, 90.)* âyet-i kerîmesi bu dört fazîleti câmi'dir. Şöyle ki: Bu âyet-i celîlede emir buyru lan adl ve ihsân, adâlet ve semâhat fazîletinden ibârettir.

Fehşâdan, bağıyden nehiy de iffet ve tahâret fazîletini mutazammındır. Tezekkür ve tenessuh gâyesi de hikmet ve mağfîret fazîletine nâtıktır. Ne belîğ ve mu'ciz bir beyân-ı Kur'ânî! Şimdi bu fazâil-i erbaayı biraz îzâh

edelim: Hikmet bir âlî melekedir. Kuvve-i nazariyyenin müzhib bir halde bulunuşudur. Temeyyüz, idrâk kuvvetinin i'tidâl dâiresinde bulunmasıdır. Hazret-i Muhyiddin'in beyânatı vechile hikmet, rûh-ı insânînin kemâl mertebesidir. İnsan, onun delâletiyle güzel şeyleri tahsîl, çirkin şeyleri takbîh eder, nefsini kötülüğe meyilden men' ederek, tehzîbe muvaffak olur.

Hikmet diğerk bir i'tibâr ile, güzel amellere mukârin olan bir ilm-i hakîkattir. Hakîm olanlar, her vechile ma'rifet sâhibi olmak ister. Ma'rifetu'llâha nâiliyyet için hakayık-ı eşyâyı mümkün olunduğu kadar idrâk ve keşfe çalışarak muktezâsıyla amel ederler.

Kibâr-ı sûfiyyeden Süleyman-ı Dârânî diyor ki: *"Eğer ma'rifet tasvîr ve teşhîr edilecek olsa idi cemâlini temâşâ, âlemi bihûş eder idi"*.

İnsan Cenâb-ı Hakkın vücûd-ı akdesine şahâdet eden menâzırı bir ibret gözüyle temâşâyâ daldıkça rûhen büyük bir intibâha nâil olur. Kendisinde Cenâb-ı Kudse doğru ve latîf bir incizâb husûle gelir. Hâlıkının azamet ve kudretini tefekkürden münbais rûhânî bir istiğrâka dalar. Artık bu sâyede kemâl-i ilmîsi inkişâf eder. Levha-i zihni ma'rifetu'llâhın bir mir'ât-ı in'ikâsı olur. Bunun içindir ki, Furkân-ı mübînin bir çok âyetleri insanları tefekküre, âsâr-ı kudreti temâşâyâ dâvet eder. Nitekim bir âyet-i celîlede *"Bakınız semâlarda yerlerde neler var."* (Yunus, 6.) buyrulmuştur. Binâenaleyh insan hakîm olmaya çalışmalıdır. Hem kendisini, hem de kendisine muhît olan mükevvenâtı düşünmelidir. Bütün bu mevcûdatın muazzam Hâlıkını kemâl-i itkân ile tasdîk ederek ayne'l-yakîn mertebesine vâsıl olmalıdır. İşte asıl hikmet budur.

"Kendisine hikmet verilen kimse, şüphe yok ki pek çok hayra nâil olmuştur. Bunu ancak akıl sâhibleri düşünüp takdîr eder." meâlindeki bu âyet-i kerîme de, bu hikmet hakîkattedir. Adâlet öyle âlî bir melekedir ki o sâyede nefsi insânîden nizâm-ı âlemi te'mîn, âheng-i ictimâîyi tanzîm ederek ameller suhûletle sâdır olur. Adâlet rûhî bir haslettir ki; insan bu sâyede hayra meyleder, melekîyyet sıfatını alır. Alâkalardan mücerred olan nüfûs-ı âliyeye iltihâk eder.

Bir âyet-i kerîmede Hak Teâlâ hazretleri *“Halk arasında hükmettiğiniz zaman adâletle hükmetmenizi emr eder.”* buyurmuştur.

Semâhat ise, beşerî alâkaları azaltmaktan, nefsin temâyüllerini ta’dil etmekten münbais pek yüksek bir haslettir. Bugün hayâtını, nefsinin hasîs ârzûları uğrunda sarf eden nefsinin her istediğine karşı büyük bir alâka ve inkıyâd gösteren kimse nefsinin esîri olmuş olur. Artık bu şahıs hürriyete ma’nevî kemâle nâil semâhatla muttasıf olamaz. Hâsılı semâhat büyük bir meziyettir. Peygamber-i zîşân efendimiz, *“Hangi ameller efdaldir.”* diye vukû’ bulan bir suâle: *“Sabırla semâhattir”* diye cevâb vermiştir.

Cenâb-ı Hakk kalplerimizi feyz-i îmân ve âsâr-ı hikmet ve îkânla münevver buyurup bütün a’zâ-yı bedenimizi hayırlı amellerle meşgûl etsin. Âmîn.

Üçüncü Hutbe

“Allâh indinde makbûl din ancak Müslümanlıktır”

(Âl-i İmran, 19.)

Muhterem Cemâat-i Müslimîn!

Din; beşeriyetin zarûrî bir ihtiyâcıdır. İnsanlar arasında bu duyguyu hissetmeyen hiçbir ferd yoktur. Beşerin Hazret-i Âdem'den beri devâmedegelen hakîkî ve yegâne dîni ise Müslümanlıktır. Nitekim Cenâb-ı Hakk Kur'ân-ı Kerîm'in bir âyetinde: *“Allâh indinde makbûl din ancak Müslümanlıktır”* (Âl-i İmran, 19.) buyuruyor. Bununla beraber İslâmiyyet'in diğer dinlere ve dinlerde olanlara karşı müsâmahalı ve hatta lütufkâr kaldığı ilmî ve târîhî bir gerçektir.

İslâm gerçek dinin adıdır. Sonradan uydurulmuş bir kelime değildir. Biraz evvel tercümesi geçen âyet-i kerîmeden de anlaşılacağı vechile; bu dine Kur'ân-ı Kerîm, bu adı vermiştir. Çünkü İslâm kelimesinin lafız ma'nâsıyla tezâmmun ettiği muhtevâ hakîkatte bu dinin rûhunu ifâde etmektedir. Şöyle ki: İslâm müsâlemet demektir. Yani Müslüman Allâh (c.c) ile, insanlarla ve bâ-husûs içinde yaşadığı cem'iyet ferdleri ile tam bir barış ve iyi niyet üzere bulunan ve bu esâsa riâyette devâm eden kimsedir. Nitekim Peygamberimiz, Müslümanı *“Başkalarına eli ile, dili ile zarar vermeyen kimsedir”* diye ta'rîf eder. Anlaşıyor ki Müslümanlık ictimâî ve

ahlâkî bir dindir. Bu dinin gâyesi ferdi, cem'iyete faydalı olarak yetiştirmektir. İlk bakışta yalnız ferdi ile ilgili olduğu zannolunan ibâdetlerimizde bile ahlâkî ve ictimâî çok hikmetler vardır. Yeter ki basîretle görüp dikkatle tatbîk edelim.

Azîz Din Kardeşlerim! İslâm dininin diğeri bir adı da *"Tevhîd dini"*dir. Çünkü, Allâh (c.c)'ın birliği esâsına dayanır. Bu isim aynı zamanda cem'iyetin hayât ve saâdet kaynağı olan birlik ve beraberlik kâidesine ve bunun önemine işâret eder. İslâm'ın temel taşı olan tevhîd, böyle bir ma'nâ taşır ki bozulması cem'iyet için felâket olur. Bunun içindir ki, büyük Peygamberimiz *"Birlik rahmet, tefrika âfettir."* buyuruyor. Bu husûsta Hazret-i Kur'ân, Müslümanları, parçaları birbirine kenetlenen yekpâre bir binâyâ benzetiyor. Şu halde birbirimizi koruyup esirgemekte, sevip saymakta, bir vücûdun uzuvları mesâbesinde bulunduğumuzu aslâ hatırdan çıkarmamalıyız. Birbirimize karşı iyi niyetli ve faydalı olmaya çalışmalıyız, birbirimizi incitmemek dinimizin emri ve îcâbı olmakla beraber aynı zamanda insanlık şîârıdır.

Siyer kitaplarını mütalâa ile Peygamberimizin ashâbı arasındaki ictimâî birliği görenlerin bu âhenk ve resânete hayrân olmamaları mümkün değildir.

Azîz Cemâat! Hûlâsa olarak arz ve tekrâr ederim ki, dinimiz tek vücûd gibi olmamızı ve birbirimize karşı hürmetkâr bulunmamızı emreder. Binâenaleyh; tam birlik ve beraberlik içerisinde millet ve memleketimizin yükselmesi için çalışmak, hem millî ve hem de dinî borcumuzdur. Her karış toprağı azîz şehitlerimizin mukaddes kanları ile sulanmış bulunan bu cennet vatan bizden bunu bekler.

Dördüncü Hutbe

“Ey îmân edenler! Allâh’a ve Resûlüne itâat edin ve (Kur’ân’ı) dinlediğiniz halde ondan yüz çevirmeyin.” (Enfal,20)

Muhterem Cemâat-i Müslimîn!

Okumuş olduğumuz âyet-i kerîmede Hak celle ve alâ hazretleri buyuruyor ki: *“Ey îmân edenler! Şeref-i İslâm’a nâil olanlar! Allâh’a ve Resûlüne itâat ediniz. Siz Resûl-i zîşânıma itâatin lüzûmunu âmir, muhâlefetten zâcir olan âyetleri, mev’ızaları işitir olduğunuz halde sakın ondan yüz çevirmeyiniz, sakın Resûlümün emirlerine, nehiyelerine riâyetten imtinâ’ etmeyiniz.”* (Enfâl, 20.)

Ey Mü’minler! Sakın o kimseler gibi olmayınız ki, işittik diye iddiâda bulunurlar, halbuki onlar hakîkaten işitmezler, kulaklarına çarpan sedâyı hakîkati dinlemek, anlamak istemezler. Artık bu gibi ehl-i nifâk ile hemhâl olmak, ehl-i îmân için nasıl muvâfık olabilir.

Azîz Cemâat-i Müslimîn! Şu içinde yaşadığımız âleme şöyle bir ibret gözüyle bakınız! Hiçbir zerre göremezsiniz ki, Cenâb-ı Hakkın emirlerine, kânûnlarına bi-hakkın münkâd bulunmasın.

Gözlerimize çarpan her zerrenin kendine has bir vazîfesi, bir hizmeti vardır. Her sabah tulû’ eden güneşlerin, her gece semâ kubbesini yal-

dızlayan ayların, teneffüs ettiğimiz havaları tâzeleyen rüzgârların, yiyip içtiğimiz şeylerin pek feyizli bir membaı olan şu toprakların, kendilerine mahsûs birer vazîfeleri vardır ki, bunlar bu vazîfeleri pek muntazam bir halde ifâ ederler. Âlemîn âheng-i umûmîsini mukadder olan güne kadar idâmeye çalışırlar. O halde mahlûkâtın en mükemmeli olan insanların âtil kalmaları, vazîfe kaydından âzâde bulunmaları nasıl tasavvur olunabilir? İnsanların kendilerini yaratan, kendilerine her gün bir çok ni'metlerine nâil buyuran, Allâhu Teâlâ hazretlerine ubûdiyyette bulunmamaları nasıl câiz görülebilir? İnsanların kendilerini gâye-i hilkatten (yaratılış gâyesi) haberdâr eden, kendilerini hidâyet yoluna sevk eyleyen bir Peygamber-i zîşâna itâat eylememeleri nasıl muvâfik olabilir?

Her mü'min, muvahhid insan, Allâhu Telâlâya ve O'nun Resûl-i Ekremine zâhiren ve bâtinen itâat etmekle mükelleftir. Bir insanın diyâneti, dinine muhabbeti ma'nevî terakkîsi ancak bu itâatle mütenâsibdir.

Acaba Allâh'ını seven Peygamberine muhabbet eden dinine hakîki sûrette merbût bulunan bir mü'min nasıl olur da itâatten ayrılır? Nasıl olur da menhiyyâta cür'et eder? Nasıl olur da dininin ahkâmına muhâlif harekette bulunur? Hâsılı Allâhu Teâlâ'ya ve O'nun muhterem Resûlüne itâat ve inkıyâd etmemiz son derecede lâzımdır. Bizim için başka gün necât ve saâdet yolu mevcûd değildir.

Muhterem Cemâat-i Müslimîn! Resûl-i Ekrem efendimize ittibâ' ise, onun mübârek sünnetlerine riâyet etmekle, onun âdâb ve ahlâkıyla ittisâfa çalışmakla kâbil olabilir. Ma'lûmdur ki: Aleyhi's-salâtu ve's-selâm efendimizin bir çok sünnetleri vardır. Bizim yapacağımız, ibâdetlerin kemâli, nezd-i İlâhîde daha ziyâde makbûliyyeti ancak bu sünen-i şerîfeye riâyetle hâsıl olur.

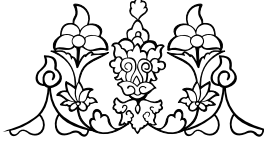
Bir hadîs-i şerîfte *"Ümmetimin ahlâkı bozulduğu bir zamanda, benim sünnetime sarılan bir Müslüman için yüz şehîd sevâbı vardır."* buyrulmuştur. Binâenaleyh; Nebî-i zîşân efendimizin mübârek sünnetlerine riâyete çalışalım. Aleyhi's-salâtu ve's-selâm efendimizin âdâbıyla teeddübe gelince, bu son derece mühimdir. Ma'lûmdur ki Hâtemü'l-enbiyâ efendimizin mürebbîsi bi'z-zât Cenâb-ı Hakk'tır. Nitekim bir hadîs-i nebevîde

“Beni Rabbim te’dîb ettiği için güzel bir te’dîb ve terbiyeye mazhar buyurdu.” buyurmuştur.

Fahr-i kâinât efendimiz bir mücessem ahlâk mu’cizesi idi. Onun içindir ki, şân-ı âlisinde *“Şüphesiz sen büyük bir ahlak üzeresin.”* buyrulmuştur. Sa’d bin Hişâm diyor ki: Ben ümmü’l-mü’minîn Hazret-i Aişe’den Resûl-i Ekrem’in ahlâkını sordum. Müşarünileyhâ, *“Kur’ân okumaz mısın?”* dedi. Ben, *“Evet okurum.”* deyince buyurdu ki: *“İşte Resûlullâh’ın ahlâkı Kur’ân’dır. Onu Kur’ân-ı mübîn te’dîb ve tehzîb etmiştir.”*

O Kur’ân ki insanlara bütün güzel huyları ta’lîm eder, insanları bütün fenâ huylardan men’ ve tahzîr buyurur. Aleyhi’s-salâtu ves-selâm efendimiz Kur’ân-ı Kerîm’in nûr-ı semâvîsinden feyz almış, bu ulvî nûrdan ümmetini de müstefid etmiştir. Hazret-i Peygamberde zühd ve takvâ, tevâzu’ ve vakâr, sabr u sebât, ahde vefâ, hukûka riâyet, afv u kerem, merhamet ve şefkat gibi bütün ahlâkî hâlât ile öyle bir halde inkişâf etmişti ki insan bunları düşündükçe hayrân olmamak kâbil olamaz.

Allâhu Teâlâ hazretleri cümlemizi bu şeref-i itâate mazhar buyursun.

Beşinci Hutbe

“Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.”

(Zâriyat, 56.)

Muhterem Cemâat-ı Müslimîn!

İnsanı hayâtın sâikleri, gâyeleri, ahlâk-ı İslâmiyyede mühim bir mes'e-
le teşkîl eder. Sâika veya dâiye denilen şey; insanı en kolay ve mu'tâd bir
vechile faâliyyete getiren vâkıdır. Gâye de bu faâliyyetle ta'kîb edilen,
kavuşulmak istenilen maksat ve hedeften ibârettir.

Bir hikmet yediyle dünyâ sahasına atılmış olan insanın birçok kuvvet-
lerle mücehhez olması, kâinâtı ihâta edecek kadar bir vüsât-ı kalbe, bir
nüfûz-ı nazara mâlik bulunması, dimâğında binlerce muhtelif efkarın te-
cellî edip durması, gösteriyor ki, bu mükerrerrem mahlûkun, bütün harekâtı
birer sâika merbût, birer gâyeye müteveccihtir.

Hakîkî bir Müslümanın gâye-i ahlâkiyyesi ne maddî bir lezzet ve
menfaattir ve ne de başka bir şeydir. Belki dînen uhdesine düşen vazîfe-
leri îfâ ile ma'nevî bir kemâle ermek rızâ-yı Hakk'a nâiliyyetle ebedî bir
saâdete nâil olmaktır. Zîrâ bir Müslüman bilir ki, asıl gâye-i hilkat, *“Ben
cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım”* (Zâriyât, 56.)
âyet-i celîlesi mantûkunca ma'rifetu'llâh ve bu sâyede Hakk'ın rızâsına,
ebedî saâdete nâiliyyettir. Ma'rifetu'llâh ise, irfân ile, mücâhede ile, nefsi
fenâ hasletlerin zulmetlerinden kurtarıp, fazîlet nûrlarıyla tezyîn etmek-

le kâbil olabilir. Artık böyle bir kanâatte bulunan bir Müslüman, ahlâkî vazîfelerini bir aşk ile, rûhânî bir neşve ile îfâya çalışıp durmaz mı?

Müslüman Kardeşlerim! Size bu hutbemizde okuduğumuz “*Huzû'l-afv*” (Af yolunu tutunuz.) âyet-i kerîmesinin beyân buyurduğu avf ve sahnin ne derece büyük kemâl-i insâniyetten ve mekârim-i ahlâkiyyeden olduğunu şu üç kıssa-i cemîlenin bize ta'lîmi vechile teberrüken beyân edeceğim. Gerçi bu gibi âli sıfatları kendim halledip size söylemek şerefine nâil olmuş bir kul değilim. Fakat olabilir ki, içinizden birisi bu ahlâk ile muttasıf bulunur da, söyleyenden hayırlı dinleyenler zümresine dâhil olmuştur. Cenâb-ı Vacibü'l-vücûd hazretleri bir hadîs-i kudsîde, Hazreti Mûsâ aleyhi's-selâma hitâb edip buyurmuşlar ki: “*Ey Peygamberim! Evvelâ nefsinde va'z et, nefsin onu kabûl ederse o Nâsîhatı halka da bildir, yoksa kendin işlemediğin bir şeyle halka öğüt verirken benden utan.*” buyurmuşlardır. İşte bu cehâletin mahcûbu ve mahsûbu olarak kendinin lütuf ve inâyetinden ve sizin duânızın âsâr-ı icâbetinden söyleyeceğim sözleri kendisi işleyip de gayrılara da söyleyen zümre-i muhtelifinden olmayı temennî eylerim.

“*Huzû'l-afve*” âyet-i kerîmesinin nâzil olduğu vakit, Resûl-i Ekrem efendimiz bunun ma'nâ-yı şerîfini, Cibrîl aleyhi's-selâmdan sormuştu; o da biraz sonra şu vahyi getirmiş ve şu cevâbı tebliğ etmiştir:

Habîbim Ya Muhammed! Sana gelmeyen kimseye senin gidip ziyâret etmeni, seni mahrûm edene senin esirgemeyip vermeni, sana kötülük edene senin iyilik etmeni, Cenâb-ı Hakk emrediyor.

İşte bu ma'nâyı müeyyid birinci menkıbe. Hizmet-i seniyye-i risâlet-penâhî ile müşerref ve mümtâz ashâbdan Enes Bin Mâlik radiya'llâhu anh hazretlerinden rivâyet olunduğu üzre; bir gün nezd-i saâdete bir A'râbî gelmiş, Rahmeten li'l-âlemîn efendimiz hazretlerinin kalın ve sert yüнден ma'mûl abâ makâmında giymiş oldukları mübârek libâslarının topluca yakasından tutup şiddetle çekmesiyle libâsının temâsıyla ve şiddetle çekilmeden unk-ı saâdetlerinde (mübârek boyunlarında) eser bile hâsıl olmuş ve bu muâmele ile beraber elinde bulunan iki deveye işâretle, “*Şu develeri nezdinde bulunan emvâl-i İlâhiyyeden tahmîl et (yükle), zîrâ*

senin vereceğin yabanın malı değildir, mal Cenâb-ı Hakkın malıdır ve ben de onun kuluyum.” demesine mukâbil Nebîyy-i erham u eşfak efendimiz, hiç hiddet ve şiddet göstermeyerek *“Bu fil-i tecâvüzün kısâs olunur.”* diye hitâb buyurmalarıyla A'râbî *“Olunmaz.”* deyip, sebebini suâl ettiklerinde, *“Çünkü siz seyyie ve kabâhate seyyie ile mukâbele buyurmazsınız.”* yolundaki cevâb-ı isti'tâfîye karşı Seyyidü'l-keveyn salla'llâhu aleyhi ve sellem efendimiz güldüler ve memnûn oldular da, devenin birine arpa ve birine hurma yükletilmesini emir buyurdular. Ne büyük afv, ne büyük merhamet!

Yine bunun gibi bir kıssa-i ahlâkiyye menkûldür ki: Bir gün İmam Ali (r.a) sahrâda tenhâ gezerken bir kâfir pehlivana tuş olup, İmam Ali durup, kafir hamle edip, hamlesin men' ile kendileri hamle ettiğinde bi-avni'llâhi teâlâ, galebe edip, göğsü üzerine çıkıp, başını kesmek murâd edince, kâfir tazarru' edip, *“Er olan bastığını boğazlamaz ya Ali”* dedikte âzâd eyledi. Ve bu halde İmam Ali'ye yine ansızın kâfir hamle eyledi. İmam cümlesin def' edip yine altına aldığıında, kâfir yine tazarru' edip, *“Ya Ali, seni mürüvvet ma'deni, derler, bana aman ver.”* dedi. Kâfiri yine âzâd eyledi. Bu def'a yine kâfir fırsat bulup İmam Ali'ye hamle eyledi. Hamlesin def' edip başını kesmek mahallinde iken kâfir gördü ki, daha aman dilemenin vechi yok, bâri bu halde bir ihânet etmiş olayım diye, mübârek muhâsinine, hâşâ tükürdü. İmam bu hâlinde kâfiri koyuverip, *“Yürü âzâdsın, git.”* deyince kâfir suâl etti ki, *“Ya Ali ben üç def'a sana hıyânet ettim, âhir bunun gibi bir ihânet dahi ettim, eğer senin yerinde ben olsam gazâbımdan seni pâre pâre ederdim, sebeb ne oldu ki sen beni âzâd ettin.”* İmam Ali cevâb verdiler ki: *“Bizim gazâmız iki türlüdür, birisi senin gibi kâfire gazâ etmektir ki, Allâh rızâsı için olur ve birisi de nefsimizle gazâdır ki, ona muhâlefetle olur. Seninle mukâtelem Allâh rızâsı için idi. Kaçan kim ol ihâneti ettin, eğer o halde öldürsem nefsim rızâsı için seni öldürmüş olurum ve nefsim buna yol bulup galebe etmiş olurdu, çünkü seni âzâd ettim. Nefsimi bastım ve gazâ-yı ekber etmiş oldum. Senin gibi kâfirlerin zararından, mü'mine nefsinin zararı artıktır”.* Pes bu sözleri işidip ve kalbinde hidâyet güneşi doğup, *“Ya Ali bana İslâm'ı arzeyele. Yakîn bildim ki dininiz hak din imiş.”* dedi ve Müslüman oldu.

İşte ahlâk-ı insâniyyeden kemâl-i insâniyyeyi câmi' her mü'minin hisse-yâb olacağı bir kıssa-i mübârekdir.

Üçüncü menkıbe ile de bir suçun afv ile mukâbelesi şöyle beyân olunur: Sıbt-ı Resül, çiğerpâre-i seyyidetü'l-betûl (Hazret-i Fâtıma), Cenâb-ı Hüseyin-i müctebâ, bir gün ashâb-ı kirâmdan bir cemâat tertîb (edip), ziyâfet kılıp hâzır oldukta hüddamından (hizmet edenlerden) birisi, sofraya, esnâ-i hizmet, her nasılsa eli titremekle sıcak bir taamı İmam Hüseyin radiya'llâhu anhu'n mübârek başlarına dökünce Hazret-i İmam te'dîble hizmetkâra baktıkta, hizmetkâr korkup lisânına bu cârî oldu ki: *"El kazîmîne'l-ğayz."* (Öfkelerini yutarlar.) (Âl-i İmrân, 134). Hazret-i İmam tebessüm edip eyitti: *"Kazm-i gayz ettim."* Hizmetkâr eyitti: *"Ve'l âffîn ane'l-Nâs."* (İnsanları afvederler.) (Âl-i İmrân, 134). Hazret-i İmam eyitti: *"Afv kıldım."* Hizmetkâr eyitti: *"Va'llâhu yuhibbû'l-muhsinîn."* (Allâh iyilik edenleri sever.) (Âl-i İmrân, 134). Hazret-i İmam eyitti: *"Seni malımdan âzâd ettim ve mâişetini kendi zimmetime lâzım kıldım."*

İşte biz ümmet-i merhûme-i Muhammediyyeye de bu ahlâk ile mütehallık olmamız ve bu sıfat ile insâfa çalışmamız elzemdir. Cenâb-ı Vâcibü'l-vücûd hazretleri yüsr (kolaylık) buyursun. Âmîn.

Bu özet kitap;
Şeyh Hâmid-i Velî Minberinden
Hutbeler adlı eserden alınmıştır.
Eserin tam sürümü için
iletişim kurabilirsiniz:

bilgi@hev.org.tr

